

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausunto
3.10.2023

Liite
VN/23497/2023

1/2

Viite

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 22.9.2023 pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi opintotukilain muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt toimet opintojen aikaisen tuen kehittämiseksi ovat sopusoinnussa hallitusohjelman kirjausten kanssa. Nykytilan kuvauksessa ja vaikutusarvioissa on pyritty selkeästi tuomaan esiin kokonaisuus.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää vaikutusarvioperusteluiden täydentämistä. Parannettaessa edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun opintotukijärjestelmään tehtävillä muutoksilla voitaneen ehkäistä opiskelijoita pyrkimästä taloudellisista syistä siirtymään työttömyysetuuden saajiksi. Vaikka päätoiminen opiskelu lopulta estäisi työttömyysetuuden saamisen eikä opiskelijalle välttämättä myönnettäisi TE-toimiston harkintaan perustuvaa mahdollisuutta opiskella työttömyysetuudella tuettuna julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitetulla tavalla, siirtymisestä TE-toimiston asiakkaaksi aiheutuisi kuitenkin työvoimapalveluiden epätarkoituksenmukaista kuormittumista. Myöskään opiskelijan näkökulmasta ei olisi tarkoituksenmukaista, että hän olisi sellaisten palveluiden piirissä, joita hän ei tosiasiallisesti tarvitse.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää myös, että vaikutusarviossa kiinnitetäisiin huomiota laajemmin eri hallituksen valmisteltavina olevien säädosmuutosten ja yleisen kustannustason sekä lainojen korkotason nousun kokonaisvaikutukseen sekä myös edellä mainittujen muutosten vaikutukseen yksilöiden ennakoitavissa olevaan käyttäytymiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteilla olevan hallituksen esitysluonnoksen mukaan opintorahan ostovoiman arvioidaan indeksijäädytyksen vuoksi laskevan kehyskaudella 2024–2027 noin 10 prosenttia, mikä tarkoittaisi arviolta enintään 31,70 euroa kuukaudessa itsenäisesti asuvalla täysi-ikäisellä opiskelijalla.

Kansaneläkelaitoksen (Kela) arvion mukaan keskimääräinen asumistuen leikkaus yksin asuvalla opintotuen saajalla olisi noin 63 euroa kuu-

kaudessa. Opintotukea saavan lapsettoman parin asumistuki leikkaantuisi arviolta noin 131 euroa kuukaudessa, kahden huoltajan perheessä asumistuki leikkaantuisi arviolta noin 152 euroa kuukaudessa ja yksinhuoltajaperheessä noin 113 euroa kuukaudessa.

Toteutuessaan näiden kahden muutoksen yhteisvaikutuksena esimerkiksi yksin asuvan täysi-ikäisen opiskelijan saamien tukien yhteissumma alenisi jopa 94,70 euroa kuukaudessa keskimäärin. Muilla hallituksen esityksen luonnoksessa kuvatuilla etuuksien saajaryhmillä kokonaisvaikutus olisi tätäkin suurempi. Tämän lisäksi opintotuen ostovoimaa on jo alentanut yleinen inflaatio. Kun nykytilan kuvauksessa kerrottujen tietojen perusteella opintorahan perusmäärän enimmäistaso on elokuun 2023 alusta lukien 279,38 euroa ja asumistuen keskimääräinen taso 335 euroa eli yhteensä 614,38 euroa, olisi kokonaistukitaso alenemassa jopa noin 15 prosenttia ja ostovoima tätäkin enemmän yleinen kustannustason nousu huomioiden.

Opintorahan 30 euron huoltajakorotus sekä opintolainan valtiontakauksen korotus toki euromääräisesti kompensoivat tukien alennuksia, mutta huoltajakorotus kohdentuu vain osalle opiskelijoista. Lisäksi opiskelijoiden näkökulmasta mahdollisuus aiempaa suurempaan opintolainaan ei, etenkin nykyisen kaltaisella korkotasolla, suoraan korvaa opintorahaa ja asumistukea.

Vaikutusten arvioinnissa kyllä viitataan siihen, että muutokset saattavat johtaa opiskelijoiden lisääntyneeseen työssäkäyntiin toimeentulon hankkimiseksi ja sitä kautta myös keskimääräisten tutkintojen suoritusaikojen pidentymiseen. Edellä todetun perusteella TEM arvioi, että tämä seuraus on aiempaa todennäköisempi yhä useamman opiskelijan kohdalla. Lisäksi tutkintojen suorittamisen viivästymisellä voi olla vaikutusta siihen, kuinka opintotukikuukausien enimmäismäärät jatkossa riittävät kattamaan toteutuneet keskimääräiset opiskeluaajat. Jos opintotuki päättyy ennen kuin tutkinto-opinnot ovat valmiit, voi seurauksena olla opintojen pitkittyminen entisestään sekä perustoimeentulotuen tarpeen kasvu. Tutkinto-opintojen keskimääräisten suoritusaikojen pidentyminen vaikuttaa luonnollisesti myös siten, että opinnoista siirrytään työelämään aiempaa myöhemmin. Tällä viipeellä on pitkällä aikavälillä laajempaa merkitystä julkisen talouden kantokykyyn ja elinkeinoelämän mahdollisuuksiin saada osaavaa ja tarpeitaan vastaavaa työvoimaa.

Jan Hjelt
osastopäällikkö

Markku Virtanen
neuvotteleva virkamies

VN/23497/2023-TEM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: